List 3. Tečaj XLVII.

NOVICE

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gold. 40 kr. za pol leta 1 gold, 70. kr. za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gol 10 kr., za četrt leta 1 gold. 10 kr.

V Ljubljani 16 januvarija 1889.

Obseg: Rušina je okoli sadnega drevja škodljiva. — O požlahtnjevanji ameriških trt. — Kako vzrejati lepa teleta. — Razne reči. — Ivan baron Kobencelj. — Zemljepisni in narodopisni obrazi. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Rušina je okoli sadnega drevja škodljiva.

Mnogokrat se sliši mnenje, da rušina okoli sadnega drevja ni le neškodljiva, temveč da je koristna zato, ker se zemlja okoli njih prehitro ne posuši. Kar se tega tiče, je gotovo, da zemlja z rušino pokrita, več vlage (mokrote) iz sebe izhlapeva, nego zemlja brez rušine. Gotove izkušnje so učile, da je v 5 mesecih po leti iz ene orali rušinate zemlje izpuhtelo 800 kubičnih čevljev vode; koder zemlja ni z rušino pokrita in se zgoraj osuši, ondi ne more iz nje nikakor toliko vlage izhlapevati. Po travi izpuhteva je veliko več. Da je pa rušinata zemlja bolj vlažna, izvira iz tega, ker oddajajo korenine vlago, katero srkajo izpod zemlje, zgornjim suhim legam zemlje. Le okoli dreves in zraven dreves raste trava brez škode takrat, kedar je pod zemljo veliko vlage. Če se mlada drevesca sade na prostore, z rušino zaraščene, kmalu se vidi očitna škoda za drevje; večkrat preteče veliko let, predno začno na take kraje zasajena drevesa čvrsto rasti. To je pa tudi prav lahko razumeti, kajti koreninice mladega drevesa se iz prva le bolj površno razprostirajo po zemlji, katera vlago po rušini, kakor je rečeno bilo, lahko izpuhteva; šele potem kedar korenine globoče segajo, začno drevesa bolje rasti. Kakor pa je rušina drevju škodljiva, tako je tudi drugim rastlinam, katere imajo goste korenine. Nemška detelja na priliko, vsejana okoli mladega drevja, pomori kmalu taka drevesa. Po vsem tem je očitno, da pametno ravnajo tisti sadjerji, ki okrog vsacega drevesa precej na široko puščajo samo zemljo in jo vsako leto malo okopavajo.

O požlahtnjevanji ameriških trt.

Gotovo je, da so ameriške trte, na katerih ne morejo trtne uši živeti. Ako cepimo te trte z domačimi, dobivamo tako grozdje, kakeršno sedaj, kajti uš škoduje naši trti le po koreninah. Cepljenje pa ne dela nobenih težav. Nedognano je še vprašanje, kako dolgo živi taka cepljena trta, ker imamo do sedaj še premalo izkušenj. Trpežnost cepljene trte zavisna je od ameriške podloge ali pa od cepiča. Podloga in cepič bodita drug drugemu v svojih svojstvih prikladna, drugače ni misliti, da bode dolgo časa rodila cepljena trta. Vsi ugodni in néugodni poskusi izvirajo le od tod. Dolžnost vsakega zavednega vinarja je, da poskuša v tem obziru.

Na Francoskem delajo uže 20 let poskušnje s trtnim cepljenjem, in zato je zanimivo, kako tam mislijo o vsej reči. Francosko kmetijsko ministerstvo sklicalo je 42 najimenitnejših francoskih vinarjev skupaj, kateri se so sešli v Lijonu. Ministerstvo jih je vprašalo: Ali so vam znani vinogradi s cepljenimi ameriškimi trtami, kateri se v resnici upirajo trtni uši, ter jih je priporočati v posnemo? In 38 teh vinarjev je odločno izreklo, da poznajo take vinograde in sicer take, ki so uže po 14 let stari. Za podloge nasvetujejo ameriške trte nastopnih vrst; Vialla, riparia, solonis, york madeira in rupestris. Glede teh trt pa baron Babo pravi, da kažejo izkušnje v Klosterneuburgu nekoliko drugače, namreč da nista vialla in york madeira prav za nič, najboljši pa sta riparia (od zvrsti gloire de Montpellier) in solonis. Najboljša je riparia „gloire de Montpellier“ in baron Babo priporoča tudi le to, ker na njej skoraj ni najti trtne uši, in uže enoletne cepitve kažejo kaj lepo.

Zanimivo je tudi vedeti mnenje gori omenjenih 42 zvedencev glede načina cepljenja. Ministerstvo jih je vprašalo: Katera cepitev je najboljša? Pet veščakov ni

K. ZEITUNGS-ST

nič odgovorilo na to vprašanje, drugih 37 je pa soglasno izreklo, da je najbolje cepiti po zimi v roki, potem saditi cepljence v trtnico in čez leto dni presajati vse cepljence, kateri so se prijeli v vinograd.

Velika večina teh zvedencev izrekla je pa tudi, da raste domača trta, cepljena na ameriško, veliko bujneje in da je rodovitnejša.

Kako vzrejati lepa teleta.

Pred malo leti kazala je kmetovalcu edino le živinoreja nekaj dobička, sedaj pa še ta ni kaj prida, ker živina nima nobene cene. Po nizki ceni je pa le naša slaba domača goved, lepa plemenska goved ima pa še vedno visoko ceno in jo bode tudi imela. Kakor v marsičem, tako bode moral slovenski gospodar tudi v živinarstvu napredovati, ako bode hotel izhajati, in naučiti se bode moral boljšo živino vzrejati nego doslej. Dobre in lepe živine dobili bi najhitreje, ko bi vso sedanjo poprodali mesarjem in si nakupili na pr. v Švici najlepše in zato tudi najdraže govedi. No, tega ne bodemo storili, ker bi bilo nespametno in, kar je največ, denarja bi za to ne imeli. Vprašal bi kedo: Od kod pa imajo v Švici tako lepo goved, katero tako hvalisate? Od kod neki? Naredili so si jo! Nekdaj je bila goved povsod enaka, a dobri živinorejci, in to so Švicarji, požlahtnili so si goved z umnim ravnanjem. Posnemajmo toraj te umne živinorejce, ravnajmo tako kakor oni, in kmalu bode naša živina lepša in več vredna.

Ako hočemo našo živino popraviti, moramo uže teleta bolje vzrejati, ker le iz lepega teleta moreš pošteno, zalo govedo vzrediti. Ker je vzreja lepih telet, da si zboljšamo našo goved, zelo važna, zato prijavljamo v nastopnih vrstah nekaj o tem predmetu.

Ako hočes dobiti lepo tele, poišči najprej najlepšega in najboljšega bika v okolici in k temu ženi kravo svojo. Žalibog je takih izvrstnih bikov še vedno pri nas tako malo. Ako ima tvoja krava kakšne napake ali hibe, glej, da izbereš bika, ki nima enakih napak, drugače bode zarod še bolj shabljen in pokvarjen.

Ako oplemeniš kravo udrtega križa z enakim bikom, potem vendar ne moreš nadejati se teleta, ki bode brez te hibe itd..

Ker so naši biki iz mnogih, v tem listu uže večkrat omenjenih vzrokov zelo oslabljeni, zato se krave ne ubrejajo. Ljudje iščejo seveda drugod vzrokov in popravljajo ta nedostatek s tem, da po nekaterih krajih kar dva bika zaporedoma h kravi pripuščajo. To je pa šele pravi uzrok, da zboli krava na spolovilih in postane jalova.

Prav pogostoma vidimo po deželi, kako napačno in brezpametno krmijo breje krave. Brejo kravo bi morali vedno enako dobro krmiti, pa je od kraja ne, ampak proti koncu tlačijo tem bolj vanjo krmo in jo s tem pokvarijo. Poiščejo namreč vsega, kar imajo kje spravjenega: grašice, fižola, lepega sena itd. Ko vidijo, da krava vsega tega ne mara, dajo ji drugih krepkih krmil, dokler se ne oteli. Sedaj pritisnejo zopet z razno krmo, z otrobi ali celo z moko na vodi, z zmleto grašico itd. Iz prva žre vse to gladno, kmalu pa začne odrivati in raje išče slame po stelji. Tudi tele neče sesati in dobi drisko. Sedaj je treba hitro pomagati, da krava ozdravi in daje boljšega mleka. Kdor hoče takšne nezgode srečno odvrniti, naj brejim kravam vedno dobro streže.

Kadar se je krava otelila, dajaj ji nesoljenega, na govejem maslu kuhanega črnega kruhovca in potem šele dobrega sena brez soli. Polagoma privajaj kravo prejšnji krmi.

Zelo napačno ravnajo, kadar teleta odstavljajo. Tele odstavijo namreč prehitro, t. j. predno more drugo krmo poživati in prebavljati. Odstavljati treba torej polagoma tele, vaditi je počasi drugi krmi, ker le tedaj ne izgublja mesa, ki se mu dela z mlekom. Ako po odstavljenji shujša, potem ostane rado slabotno, in vedno so križi ž njegovo vzrejo.

Teleta dostikrat nadlegujejo driska, veter, krč v trebuhu itd. To prihaja od tod, ker prenaglo pijo in žro, in ker jim pokladajo preveč otrobov ali moke. Ako prehitro pijo, drži pijočim nekoliko gobec ali ja sploh moti na ta ali oni način. Mladim teletom nikdar ne pokladaj surovega krompirja, repe, zelja, ampak dajaj jim sena, otave, otrobov, kuhanega ovsa ali ječmena itd. Kadar je tele pol leta staro, tedaj je prični drugače krmiti. Toliko pa pravimo: Ako hočeš lepo in dobro tele vzrediti, iz katerega naj postane kedaj kaj vredno govedo, potem ga ne odstavljaj prezgodaj, in ne bodi skop z dobrimi, krepkimi krmili!

Čebelarji, dajajte čebelam vode!

Hrana in pijača sta vsem živečim stvarem potrebni. Divje živali si priskrbujejo obojega same, domačim pa skrbi gospodar. Le pri čebelah ravna mnogo gospodarjev drugače. Prelahkim, lačnim panjem daje medu, če ga ima, še precej radodarno, če ga nima, kupi ga tudi; da bi čebelam za pijačo poskrbel, ne pride mu niti na misel. A vendar so čebelice tudi nje potrebne. Čebelarji, le malo bolj pazno poglejte, kadar boste pri uljnjaku kakega izvrstnega čebelarja; gotovo bodete kako posodo za vodo povsod našli.

Kako nastane v panji po zimi ali zgodaj spomladi žeja, povedali smo v preteklih tečajih že večkrat; pa tudi po leti se to lahko zgodi. Marsikje nimamo ni potoka ni studenca, ampak le pokrite vodnjake. Kadar je dež ali pada rosa, ni skrbi — čebelicam je povsod zadosti vode; ali lahko se zgodi, da o suši, o vetrovnih nočeh po več dni ni nobene rose, in tedaj lahko nastane velika žeja v panji. Zatorej najdeš čebelic, ki vode iščejo povsod polno, kjer je kaj mokrega: pri žehtnikih, smrdljivih mlakužah, celo pri gnojnici. Da jim to ne dene

dobro, umeti je lahko, čebela je nad vse snagoljubna živalca, ali sila kola lomi! Zatorej glejte, čebelarji, da poleg hrane, skrbite čebelam tudi za vodo!

Naprave za vodo so lahko razne. Za silo zadostuje vsaka čepina. Bolje pa je in stane malo truda, da se izdolbe lesena, podolgovate plitva posoda, še najbolje pa kakega pol metra plitva koritca, katera naj se nalivajo z vodo ter pokrivajo z mahom ali s koščkom kake volnate reči. Tako čebele lahko, kadar jim je treba, srkajo vodo, pa vendar ne utonejo, kakor se jim po drugih krajih mnogokrat godi.

Kdor pa hoče svojim čebelam posebno postreči, naj izvoli kak solnčen, tih kotiček blizu čebelnjaka (kakih 4—6 metrov proč), opaži naj ga z leseno, do metra visoko steno proti jutru in večeru, da jih ne bodeta burja in sever nadlegovala, ter postavi v zatišje 2—3 koritca. Solnce ogreva vodo, in taka malo topla voda ugaja čebelam bolj nego vsaka druga. Da se pa voda ne usmradi, naj se prenovi vsak tretji dan, ter tudi mah ali volnata reč dobro ožmeta. Da se čebele na spomlad privabijo, dá se jim dvakrat, trikrat malo medu med vodo. Pozneje tega ni treba, ker bodo rade v tiho zavetje pit hodile, kolikorkrat jim bo treba. Kadar ni suše, in o poletnjem času mnogo rose pada, ni treba koritec nalivati, ker dobivajo potrebne vode povsod zadosti.

Tako umen čebelar ničesar v nemar ne pušča, ampak postreza svojim čebelam, s čimer le more; sme se pa tudi zanašati, da mu bodo obilno vračaie, če bodo le sicer letina in druge okoliščine ugodne.

Razne reči.

* **Zakaj krave izvržejo.** Več let uže opazujejo, kako krave časi zaporedoma izvržejo. Časi se širi po hlevu ta nesreča kakor kuga, ki je nalezljiva. To je sedaj znanstveno dokazano.

Naleznina se nahaja v nožnici in v posteljčni tekočini ter je nekak poseben plesen ali glivica. Od petega do sedmega meseca upliva lahko breji kravi na plod tako, da pogine ter ga žival izvrže.

S cepljenjem so to do dobra dokazali. Rabili so v to svrho takšne krave, ki so bile namenjene mesarju, pa uže poprej večkrat breje.

Ko so jim kužni plesen vcepili, povrgle so krave precej v 9, 10, 15 dneh, pa brez nobenega drugega uzroka, nego ker jim je bil kužni plesen vcepljen.

Kar takšne okužene krave povržejo, treba takoj iz hleva pospraviti, hlev razkužiti, spolovila brejih krav pa s karbolno kislino, sevéda dosti zredčeno, do trikrat na teden izprati. S tem se uže veliko doseže.

Rabijo pa tudi karbolno kislino še tako, da jo kravam škropijo pod kožo, kar je po izkušnjah jako dobro.

Bila sta dva hleva, v vsakem po sedem krav, ki so lani vse povrgle, pa letos zopet ubrejile se.

Ž njimi se je poskušalo. Opomniti moramo, da so vselej po 2—4 krave povrgle, čeravno je bil hlev dobro razkužen. Poskušnje vršile so se pa tako, da so od 5. do 7. meseca brejosti vsakih 14 dni po 2krat ali 3krat rabili Pravayjeve brizgalnice ter karbolne kisline pod kožo ob vampovih straneh vbrizgali.

V sleharnem hlevu so pa edno kravo pustili pri miru ter jej niso nič karbolne kisline pod kožo švrkali.

Učinek bil je čuden: po šest krav v vsakem hlevu ni povrglo, ostali dve kravi pa sta obedva v 6. in 7. meseci povrgli.

V nekem drugem hlevu je 23 krav povrglo. Meseca julija so ondi 18 krav zdravili s karbolno kislino na povedani način. Ena krava je dva dni po prvem lečenji s karbolno kislino povrgla, drugih 17 pa ne. To zopet dokazuje, kako dobro sredstvo zoper kužno povrženje je kravam karbolna kislina.

Poučne stvari.

Ivan baron Kobencelj,

zgodovinska slika. Spisal Jakob Dimnik.

(Konec.)

II.

Bil je prav lep dan. Solnce se je pomikalo vedno naprej na nebni svod ter trosilo tople pramene na zemeljska tla. Vse je hitelo na prosto radovat se krasnega dné. Le car Ivan bil je, kakor uže navadno koncem življenja svojega, danes še posebno otožen, sam ni vedel čemu; tesno bilo mu je v prsih, kakor bi slutil, da se v njegovem dvoru kuje zarota zoper njegovo življenje. Ni se mu ljubilo ni jesti ni piti. Tudi govoril je ta dan izvanredno malo. Zamišljen hodi po sobi gori in doli. Le zdaj pa zdaj pogleda skozi okno na grajski vrt. Tu zapazi Kobenclja šetajočega se po krasnem parku. Dolgo časa gleda za njim. Na misel pride mu prvi sestanek ž njim in nehoté blagruje cesarja Maksimilijana, da ima tako zveste in udane poslance, kakeršen je Kobencelj. Koliko na slabšem je on, ki ima sicer nebroj v lice zvestih in odkritosrčnih, a za hrbtom zavistnih in kovarnih opričnikov. Premišljujočega to in tako poloti se še bolj gorjupa žalost, in da bi imel priliko, pregnal bi jo — kakor je to pogostoma činil — z moritvijo.

Kobencelj seveda ni videl carja; z duhom bival je daleč v domovini svoji. Bil je tako zamišljen, da ni opazil, kdaj je prišel polagoma korakajoč na drugi konec sprehajališča. Tu obstoji in se ozira na okrog. V bližnjem „kiosku“ bila so vrata na pol odprta. Kobencelj pogleda noter in uzre carjevega kancelarja, točaja in mnogo opričnikov. Bil je preplemenitega značaja, da bi

na skrivnem poslušal, kaj se pomenkujejo notri. Obrnil se je in hotel oditi. Nehote začuje sumno šepetanje. Kobencelj obstane in posluša. „Vzemite to stoklenico“ pravi carjev kancelar točaju, „in zlijte jutri to tekočino v čašo carjevo in njegovega sina! Uspeh je zagotovljen. Ker bodo poslanci tujih držav pri dvoru obedovali, bode vsakdo sumil, da je jeden izmej tujih gostov carja in sina njegovega otroval“.

Dovolj je slišal Kobencelj. Obrne se proti svojemu stanovanju, premišljujoč, kako bi preprečil to grozodejstvo.

Drugi dan bile so gostí. Carju bil je odločen prvi prostor, poleg njega pa njegovemu sinu. Zraven obeh sedeli so poslanci tujih držav in nadalje domači dvorniki. Jedli so iz zlatih okrožnikov ter pili najdražja in najboljša vina iz čaš, okovanih z biseri in demanti. Car imel je tisti dan pred sabo najlepšo čašo, iz koje je le pri najslavnejših gostijah pil. Točaj stopi k njemu ter mu nalije penečega vina. Roka se mu trese in barve spreminjajo se mu po obrazu. Ivan prime za čašo, uže jo nese k ustam — hoče piti — kar stopi nanagloma Kobencelj k njemu, prime ga za roko, rekoč. „O ne pij ljubljeni car, na dnu te zlate, dragocene čaše čaka te smrt, kajti vino je otrovano!“

Kakor orel bliskne Ivan z očmi po svojih opričnikih. Kancelar in točaj obledita liki zid, malo da ne omedlita, kajti vedela sta, da jima gre za življenje.

„Kancelar in točaj“, zaupije car s tresočim glasom, „izpraznita to čašo na zdravje svojih malopridnih pajdašev!“

Lopova padeta pred carja na koleni proseč ga milosti. Car ta dan nenavadno milostljiv, prizanese jima na prošnjo Kobencljevo smrtno kazen, a pošlje ju v prognanstvo.

Misliti si moraš, blagi čitatelj, kako je bil car Kobenclju hvaležen, ker je otel življenje njemu in sinu njegovemu. Vse mu je dovolil, kar je le želel, seveda tudi vse prednosti glede trgovinske zveze z rimsko-nemškim cesarstvom. Poleg mnozih druzih dragocenostij, podaril mu je tudi ono biserno čašo, iz koje je smrt prežala na njegovo življenje.

V poznejših letih pridejali so potomci Kobencljevi čašo v svoj grb in še dandanes pripoveduje ti ljudstvo, naseljeno v okolici gradu Predjamskega o tej čaši, koja spominja, kako je naš slavni rojak in deželni glavar Kranjski otel življenje ruskemu carju Ivanu III. Groznemu in sinu njegovemu Fedor Ivanoviču.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

98.

Pri sultanu maročanskem.

To je zmes raznih zgradb, dolga je $^1/_2$ in široka $^1/_4$ nemške milje. Toda samo osmi del prostora je nastavljen s poslopji, z vilami, s paviljoni in s kioski. Lepote in impozance nima ta arhitektura. Dospela sva v paviljon na vrtu, ker tu je cesar bil tistega dne. Stene so bile gole, in po tleh so bile sprostrte rgožine. V kotu je sedel, prav za prav čepel cesar maročanski Abd-er-Rahman, zelo prileten starček dolge bele brade, nagubanega čela, zamorskega nosa, debelih žnabelj, in drobnih iskrih oči. Okoli njega so ležali, čepeli in sedeli velikaši. Vseh skup je bilo menda 40, zgolj stari, belobradati možje. Cesar mi je namignil na lahno, naj sedem, a to dosta daleč od njega. Naklonivši se cesarju, sem se posadil na tla. Marabut pa je stopil k vladarju, prijel ga za roko, in poljubil potem sam sebi prste, s katerimi se je bil dotaknil cesarjeve roke. Nisem opazil tu nikakega izrednega spoštovanja, vendar je kraljevala dostojna mirnost v zboru, kakor sploh na vseh skupščinah mohamedanskih. Velikaši skoro niso pogledali naju, dasi je Evropejec izreden gost na dvoru sultana maročanskega. Ali etiketa dvorna zahteva takošno vedenje, kakor tudi navadna spodobnost. Tu se ne spodobi začudjenje, radovednost, kakor tudi drugi afekti ne, vse to se mora premagati in ukrotiti. „Obraz tvoj bodi pobeljen grob,“ veli nravoslovje mohamedansko. Kedar sva se vsedla z marabutom, in moram ga javno pohvaliti, da se je vsedel prav blizu mene, govoril je najprej cesar z velikaši. Za naju se niso zmenili čisto nič. Tudi nama niso postregli niti s kavo, kakor je to običajno pri turkih, niti z čajem, kakor je to običajno v Maroku. Tudi nargilov nama niso prinesli, in to zato ne, ker se ne sme niti piti niti kaditi vpričo cesarja. Dejali so, da se to ne spodobi.

Kedar se je cesar zgovoril z velikaši, nastal je dolg molk. Nihče ne ni osmelil, da pretrga tihoto, tudi pri mohamedancih, kakor pri nas, veli dvorna etiketa, da se sme v navzočnosti cesarjevej le tedaj govoriti, kadar on koga nagovori. Slednjić je zinil cesar, obrnil se je k meni z besedo. Povprašal me je, kako sem potoval. Kar je cesar vprašal, tisto je marabut meni ponovil. Radi etikete sem odgovoril vselej kratko in nastal je dolg molk. Potem je vprašal cesar znovega, sedaj to, sedaj ono, jaz sem odgovoril, in zopet je nastal molk. Takošno je bilo zaslišanje. Kratkočasno ni bilo. Pač pa mi je dopadla resnoba, ki je kraljevala v škupščini.

Povzel sem z vprašanj sultanovih, da je za čudo preprost in neveden. Še sanjalo se mu ni o državnih naredbah evropskih. O francoskej republiki od 1848. l. je pač slišal nekaj, tudi je videl na tadanjih novcih vpodobljeno žensko glavo, predstavljajočo republiko, toraj je menil, da je ta republika tudi res živela. Vprašal me je namreč: „Ali ste poznali bubliko (republiko)? Ali se je oženil sedanji vladar francoski s to znamenito damo?“ Slišal je nekaj tudi ob Angleškej, in o ministru Palmerstonu. Vprašal me je toraj, ali je Palmerston soprog kraljice Viktorije? Prav res mi je prihajalo vroče, ker nisem vedel prvi hip, kako naj bi odgovoril, da ne bi

se preveč oplazil ob nevednost cesarjevo. Sreča tudi, da mi ni ušel smeh. Začel sem toraj govoriti to in ono, skakal sem sem in tje ter privlekel v govor razne okolistave, tako da ni cesar slutil čisto nič svoje nevednosti.

Mulej Abd-er-Rahman je bil preprosti opravljen, toda jako snažno. Cesar me ni odslovil tako, kakor odslavljajo evropski vladarji, ki sami namignejo, kedaj je treba oditi. Lehko bi bil sedel pri njem dokler bi hotel, ali se mi ni poljubilo. Da bi bil sam ob sebi vstal in šel, tega si pa tudi nisem upal, kajti sem vedel, da se maročanski dvorni običaji v tem do celega razlikujejo od evropskih. Veliko dvorljivost in uglajenost pokazuje pri njih oni, ki ostane pri cesarju tako dolgo, dokler le more. Če tudi ga cesar sam odslovi, vendar naj ne hodi od njega, odslavljenje ima samo ta uljudni pomen, da hoče cesar z drugim govoriti, ali sploh nič. Kdor se ne dade premakniti od cesarja, pokazuje jasno, kako mu je milo, da sme bivati blizu vladarja.

Vsa druga je v Evropi, kar se tega tiče. Evropske najviše glave pošljejo včasih koj čez pet minut zaslišance tje, od koder so bili prišli. Kako bi se osmešil, kedor bi ne hotel ali ne znal umeti rahlega odslovljenja naših gospodov! Ne tako v Maroku. Vladar sprejema hvaležno počastitve od vsakega, tudi najnižjega podanika ter ne gleda na to, da bi se ga koj iznebil.

Nisem se toraj mogel posloviti. Kaj naj pričnem? Rešil me je marabut. Prišlo mu je na misel, da bi šel molit v mošejo. Omenil je to cesarju, ki mu je samo rekel: „Dobro se imej“. Šla sva.

Na dvorišču sem čakal marabuta. Obsedlo me je več radovednih vojakov, ali nadlegovali me niso čisto nič. Opazil sem, da je vojaštvo zelo zanemarjeno. Ko je bil marabut odmolil, povrnil se je k meni, da mi pové nekaj važnega. Povedal mi je, kaj se spodobi, da je treba poslati primernih daril cesarju. Nisem bil niti poslanik niti oficijalna oseba, ali brez darov ne sme noben Evropejec k sultanu maročanskemu. Vedel sem to, in se tudi preskrbel s primernimi rečmi. Imel sem seboj lepo uro na nihalo, par angležkih revolverjev, in nekaj kosov dragocene svilenine lijonske. Vse to sem bil namenil za prvo darilo. Za drugo darilo sem namenil francosk šalj, več malih bronastih statuv, krasno pisavno opravo, dve lepi paličici in žepni nož z dvanajstimi ostrinami. Murabut mi je omenil, da naj koj sedaj poklonim darila, ker je taka navada, in je tudi cesarju najljubše. Nagovoril sem vojake, da so šli z menoj po darila v judovsko četvrtje. Spremljal jih je častnik. Za to postrežbo sem jih pošteno nagradil. V pol ure smo se povrnili z darili. Murabut je ostal pri njih. Drugega dne sem izvedel, kaj je rekel cesar. Uro je hvalil, revolverja pa ne, ker sta po novem narejena. V obče ni bil nič kaj zadovoljen z darili, ali upa, da prejme lepših ob odhodu mojem.

Ko sem se vračal domov k Judu, vsuli so se za menoj vojaki, ki so bili darila prinesli, pa najljubši učenec murabutov Sidi Mustafa. Jud jim je uže pripravljal južino, kaj pak na moje ime. Vojaki so kar pali po jedilih, Sidi Mustafa pa se je nekako upiral jesti v hiši neverčevej, ali Jud ga je prosil tako ponižno, da se je slednjič udal in začel jesti. Pa kaj velim jesti, začel je kar požirati kot gladen volk. Čudno je, kako Marokanci jedó. S prsti gre v skledo po rižo postavim. Vsak bi menil, da ta zagrabek ponese koj v usta, pa ne. Kdor tako jè, dela hud pregrešek zoper uglajenost po nazorih maročanskih. Oni jed malo povaljajo med prsti ter tako zgnjeto krogljico. In to krogljico poženo od daleč v usta. Čim dalje od ust se krogljica nese in požene, tem spodobnejše jim je to. Nikdar nisem videl Marokanca, da bi bil zgrešil usta, kakor se to prigaja s početka neveščemu Evropejcu. Sidi Mustafa je zelo pomiloval mene, ker nisem znal tako jesti.

Po jedi sem sprevidel, da mnogo stane zaslišanje pri sultanu, da je bogat dohodek okolici njegovej. Prvič stanejo mnogo darila cesarju, drugič hoče vsak, ki ima službo na dvoru, ob takej priliki kaj vjeti, in ne smeš mu odreči. Prišel je dvorni uradnik za nami k Judu in podal mi imena onih, kateri so zahtevali darov, kakor tudi dotične svote. Zapisanih je bilo nekaj čez 40 oseb. Rad ali nerad sem segel globoko v žep. Vsa svota je znašala 4000 unc, to je nekaj čez 1000 frankov. Plačal sem smešno osoljeni račun. Ali motil bi se, ki bi menil, da je bilo plačevanje s tem pri kraju. O kaj še! To je bila komaj polovica. Tudi vojaki so zahtevali svojega deleža. Začeli so ragljati kot žabe v mlaki. Vsakemu vojaku, ki so me spremili z darili v palačo, moral sem dati nov dar, kar je zneslo mnogo.

Politične stvari.

Dobrodelna vrednost praznovanja cesarjeve štiridesetletnice.

Ko je kranjski deželni zbor prvi v vlanskem rednem svojem zasedanji sklenil po posebni deputaciji čestitati cesarju k štiridesetletnici Njegovega vladanja in ga prositi, da dovoli cesarjeviču in cesaričini, da se vdeležita slovesnega otvorjenja deželnega muzeja. — Pa kmalu, ko je bil ta sklep razglašen, počil je glas iz uradnih krogov in poluradnih listih, da cesar ne želi, da bi se 40letnica njegovega vladanja slavila po deputacijah in po slavnostih, ki prizadevajo stroškov temveč s pospeševanjem plodovitega dela obrtnije trgovine in z napravami v pomoč in podporo ubogih, bolnikov, hirajočih in onemoglih. — Ta modri miglaj slišali in spolnovali so narodi avstrijski. Celo minulo leto bilo je priča ustanavljanja dobrodelnih naprav in občekoristnih del. Sedaj pripravljeno je skupno uradno poročilo, s tem, kar se je v proslavo cesarjeve 40letnice ustanovilo v avstrijskih deželah brez Ogerske.

I. Ustanovilo, zgradilo, oziroma razširilo se je:

58 bolnišnic,
22 sirotišnic,
1 oskrbovalnica za slepe,
94 zavetišč za uboge in hirajoče,
30 različnih pribežališč za uboge in otroke,
56 zavetišč in vrtov za otroke,
4 trgovinskih, obrtniških in poljedeljskih šol,
15 cerkva in kapel,
2 templa,
3 muzeji za umotvore in obrte

Dalje se je zgotovilo ali osnovalo povodom 40letnice:

26 cest, mostov in potov,
36 javnih trgov in vrtov,
40 vodovodov in vodnjakov,
7 kopališč,
19 zgradb v različne namene (tržne in obrtne lope, dvorane za zdravišča, razgledni stolpi itd.)

Razun tega so zagotovljene zgradbe 1 normalne kasarne, 2 poslopja z zdravimi in cenimi stanovanji za delavce, 17 ljudskih kuhinj, 3 ljudske knjižnice.

II. Zasluge in ustanove nastale so za:

38 bolnic,
3 sirotišnice,
37 hiš za oskrbovanje ubogih in onemoglih,
16 zavodov in vrtov za otroke,
8 meščanskih, ljudskih in osrednjih šol,
4 trgovinske, obrtne in kmetijske šole,
3 cerkve in kapele,
2 delavnice,
99 ustanov za dijake,
15 ustanov za oskrbovalnice vojaške, gluhonemih, slepih, sirotiške, itd. itd.

III Denarne svote ki so se darovale povodom cesarjeve 40letnice uvrste se tako:

1. Za ustanovitev 143 dobrodelnih zavodov obrnilo se je v gotovini . .	2,566.716 gld.
v vrednostnih obligacijah pa	107.100 „
vrh tega pa še 119 enakih zavodov, pri katerih se svota ne da določiti v številkah.	
2. Za 560 zalog in ustanov obrnilo se je v gotovini	3,194.829 „
v obligacijah pa	859.240 „
Pri 139 takih pa se svota ne da določiti v številkah.	
3. Za drugih 970 občekoristnih in dobrodelnih činov obrnilo se je v gotovini	3,087.724 „
v obligacijah pa	364.635 „
v daljnjih 1275 slučajih se svota ne da določiti v številkah.	
Vse tri vrste kažejo torej skupno svoto v gotovini	8,849.269 „
v obligacijah pa	1,330.975 „
torej skupaj . .	10,180.244 gld.

in ako s tem prišteje še baron Hirsch-ova ustanova za šolske namene židovstva v Galiciji in Bukovini, ki znaša 12 milijonov frankov ali 6,000.000 gld., kaže se konečna skupna svota 16,180.244 gld., gotovo lep sad modre volje ljubljenega vladarja našega.

Naši dopisi.

Iz Ljubljane. — Volitve v kranjske okrajne šolske svete zvršil je za predstoječo šestletno dobo deželni odbor v svoji seji minulo soboto. Že naprej je bilo gotovo, da bodo volitve dobile vse drugače lice, kakor one po volitvah pred šestimi leti, ko je bil prejšnji nasprotni večini v deželnem odboru vsakdo toliko ljubši kandidat za ta posel, kolikor večjega nasprotnika se je kazal narodu našemu.

Da se sedanje volitve niso vršile zgolj z geslom „nikogar prejšnjih“, kažeta imena iz dosedanje dobe izvoljenih: Čarman v Radoljici in Jul. Majer v Logatcu. Da se je deželni odbor pri volitvi primerno oziral na volilce „velikega posestva“, kažejo imena novoizvoljencev: gg. Jos. Seunig, Janko Vrbančič, Janko Krsnik, Štefan Jaklič in prošt Dovgan.

Dva novoizvoljena sta izprašana profesorja namreč: gg. dr. Marinko in pa Fr. Homan, izmed deželnih poslancev so vzeti: gg. Kavčič, Krsnik, Pakiž, Pfeifer in Svetec; iz vrste trgovcev oziroma obrtnikov, vzeti so: gg. Fr. Homan (po svojem sedanjem poklicu), Ed. Hofman v Kočevji, Fr. Kotnik, in J. Murnik v Kamniku. Kmetijstvo zastopajo razun zgoraj imenovanih peterih zastopnikov velikega posestva, skoraj vsi ostali izvoljenci, izrekoma pa gg. Kotnik, Kavčič, Pakiž, Pfeifer. Da iz prejšnje dobe niso sprejeti gg.: Lasnik, Plautz, Dolenc, Mally, Rud. baron Apfalterer, Roth, dr. Deu, Burger, Hanf, Tomitz, dr. M. pl. Wurzbach, je pač po vsem naravno.

Imena minulo soboto v deželnem odboru izvoljenih členov v okrajne šolske svete so sledeča:

Za Ljubljano so imenovani gg. Jožef Seunig, graščak na Bokalcah, in Franc Kotnik, tovarnar in posestnik na Vrdu. Za Krško Viljem Pfeifer, državni in deželni poslanec v Krškem, in dr. Janez Mencinger, advokat v Krškem. Za Radovljico Franc Čarman, c. kr. vojaški kapelan v pokoji v Radovljici, in M. Homann, trgovec v Radovljici. Za Kranj Anton Globočnik, c. kr. notar v Kranji, in Ivan Urbančič, graščak na Turnu. Za Litijo Luka Svetec, c. kr. notar v Litiji, in Štefan Jaklič, župnik v Št. Vidu. Za Postojino Hinko Kavčič, deželni poslanec v Razdrtem, in Janez Sajovic, župnik v Slavini. Za Logatec Julij Mayer, zdravnik v Planini, in Ignacij Gruntar, c. kr. notar v Logatcu. Za Kočevje Ed. Hoffmann, trgovec v Kočevji, in Primož Pakiž, posestnik in deželni poslanec v Primostcu pri Sodražici. Za Novo Mesto dr. Jož. Marinko, katehet na gimnaziji

v Rudolfovem, in L. Golia, c. kr. okrajni sodnik v Trebnjem. Za Črnomelj Franc Dovgan, prošt v Metliki, in Anton Kupljen, c. kr. notar v Črnomlji. Za Kamnik Janko Kersnik, c. kr. notar in grajščak na Brdu, in Ivan Murnik, trgovec in posestnik v Kamniku.

— **Čitalnica ljubljanska**, središče narodnega življenja v Ljubljani, priredi ta predpust tri plese in to dne 19. junuarja, sijajni ples dne 2. februarja in ples dne 16. februarja.

Iz letnega poročila Čitalnice razvidimo, da ima to društvo 4 častne člene, 325 v Ljubljani bivajočih in 8 unanjih, toraj skupaj 337 členov. Časnikov ima čitalnica 44.

„Glasbena Matica“ v Ljubljani priobčila je poročilo o svojem delovanje v letih 1886, 1887 in 1888.

Iz poročila razvidimo, da je društvo v l. 1886 poučevalo v godbi na goslih, violii, celo, kontrabas, glasovir in v petji po 56 ur na teden in da se poduka v godbi in glasoviru je vdeleževalo 108, v petji pa 98 učencev.

To število je v izdatno raslo v letu 1887., še bolj pa leta 1888., ko se je vdeležilo: glasbene teorije, harmonije in skupnega petja 123 učencev, solopetja in zborovega petja 108 učencev, poduka na glasovirji 110, poduka na gosli 42 in na druge gosliške instrumente 8 učencev v 2926 urah. Število društvenih členov narastlo je l. 1888 na 372.

— **Osepnice na Dolenjskem**, izrekoma v Krškem okraji, širijo se bolj in bolj tako, da morajo šole zapirati, da bi se širjenje kužne bolezni omejilo. Koze širile so se izrekoma na Bučki že takoj začetkom minule jeseni in od mnogo strani zahtevale so občine, izrekoma Krška, naj se bolniki takoj, dokler jih je še manj, osamijo in tako širjenje bolezni omeji, pa to se ni zgodilo, ni nam znano zakaj ne in zakaj se sploh pri osepnicah ne postopa prav tako, kakor pri koleri. Sedaj je bolezen že zelo razširjena in je pokončala že mnogo otrok in celo dva duhovnika v najboljših letih, kot žrtve svojega poklica. Videti hočemo, ali zdravstvena oblastva, katere državo in deželo toliko stanejo, vsaj sedaj kaj pomagajo dejansko — ne samo pisarijo.

— **Okrajni šolski** nadzorniki imenovani so po c. kr. vladi:

1. Za mesto Ljubljano: prof. Fr. Levec (mesto dosedanjega Bl. Hrovath-a). 2. za Črnomelj: dosedanji Ant. Jeršinovec. 3. za Kamnik: moravški nadučitelj Lovro Letnar. 4. za Kočevje: dosedanji Iv. Komoljanec. 5. za Kranj: dosedanji Kamniški Andrej Žumer (na mesto Hen. Pirkerja). 6. za Krško: Fr. Gaberšek (na mesto dosedanjega Jak. Vodeb-a), 7. za Litijo: učitelj J. Bezlaj (na mesto dosedanjega barona Taufferer-ja). 8. za ljubljansko okolico: učitelj na pripravnici J. Tomšič (mesto dosedanjega V. Levstek-a). 9. za Logatec: Vil. Zupančič (mesto dosedanjega Gerkmana.) 10. za Novomesto: Andr. Senekovič (mesto dosedanjega J. Lapajne). 11. za Postojno: dosedanji Iv. Thuma. 12. za Radovljico: župnik Jak. Alijaš (mesto sedaj za Ljubljano imenovanega Levca).

— **Dr. Ausserer** odložil je svoje državno in deželno poslanstvo mesta Mariborskega, ker jo mu lastni tovariši njegovi stavili zapreke. Pri razpisani dopolnilni volitvi hočejo se z lastnim kandidatom volitve vdeležiti tudi tamošnji Slovenci in govori se, da nameravajo za kandidata postaviti celjskega sodnijskega pristava dr. Gellingsheim-a. Pred vsem mislimo, da to zna biti pravi kandidat; ako pa se za takega proglasi, pa je tudi treba, da se vsi pristaši naše stranke gibajo in delajo za tega kandidata, ker morebiti, da bode zmaga sedaj laglja, ko so nasprotniki razdvojeni.

— **Ples** priredi prihodnji ponedeljek večer, dne 21. t. m. gospod deželni predsednik baron Winkler in njegova soproga.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Teden pred nadaljevanjem zborovanja državnega zbora je še glede notranje politike naše neka tihota tukaj, za to, ker se vsa pozornost sedaj obrača na hudo borbo, katera se boruje zavolj vojnega zakona v ogerskem državnem zboru. Tukaj zbudila je pozornost deputacija onega ruskega polka, katera nosi ime našega cesarja in katera je prišla svojemu „lastniku“ cesarju čestitat k njegovemu 40letnemu vladanju. Samo na sebi je to čin izredne pozornosti od strani ruskega dvora, še večjo pozornost pa je zbudil izredno sijajen sprejem, s katerem je bila tukaj sprejeta pri dvoru in potem stavljena v vojaških krogih deputacija ruskega polka. Vedeži trdili so celo, da je imel vodja deputacije zvršiti zelo važno politično misijo od strani ruskega dvora, pa to tolmačenje ima svoje gotove meje, namreč one, da polagoma gine mrženje na ruski strani in da se politiki naši zavedavajo, da zna morebiti kmalu nastopiti trenutek, ko bode Avstriji prijateljstvo Ruske jako dragoceno.

Ogerska. — Že zdavnaj ni imela vlada ogerska prestati tako hude krize, kakor sedaj pri razpravi novega vojnega zakona. V vseh vojnih in denarnih skupnih vprašanjih imajo Ogri prednost, da njih glas tehta toliko, kot glas avstrijski, da jim je pa dotičnega bremena treba nositi samo okroglo 32%, ostalih 68% plačujemo mi, in Madjari so v denarnih zadevah tako ljubeznjivi da pravijo „Schwab soll zahlen!“ V novi vojni postavi pa se boruje velika politiška borba. Teška bremena na krvnem davku imajo si naložiti narodi in v obče sme se reči, da so v to privolili volno vsi narodi v očigled oboroževanja sosednih nam držav. Pa vrh tega zahteva ogerska vlada od samozavestnih, in ponosnih zastopnikov ogerskih, da na predlogu ne

spremene nobene črkice, da se v to zavežejo za celih 10 let z edinem pridržkom proste dovolitve števila rekrutov za vsako leto in pa konečno z dodatkom, dá mora vsak častnik znati nemško. — To zbuja nasprotovanje ogerskih politikov, ki v vsem dosedanjem čutenji niso nobene stvari bolj črtili, kot „Schwoba“.

Naj več utisa, oziroma razburjenosti, napravil je govor naučnega ministra grofa Czaky-a, ki je že s svojo naredbo glede nemščine na ogerskih srednjih šolah izbudil veliko nasprotovanje.

Ko so govorniki k vojnemu zakonu ugovarjali naredbi, po kateri bi moral vsak, tudi ogerski častnik, zadovoljen izpit napraviti v nemščini, oglasi se naučni minister Czaky (svak grofa Taaffe-ja) zagovarjaje to določbo vojnega zakona in pa svojo naredbo ter sklepa z izrekom: madjar ki tudi nemško zna, je toliko boljši „madjar“. — Opozicija mu je silovito nagajala še predno je začel govoriti s klici, kakor: Sedaj se je še ta oglasil to je pravi grof Leo Thun! -- „gotovo bo nemško govoril!“ itd., pa vse to ga ni zadržavalo govoriti, samo toliko se razvidi iz poročil, da je bil minister med govorom svojim razburjen.

Za zakon govoril je tudi Tisza in pa sin njegov, ki je tudi poslanec Videti je pa vendar, da se Tisza boji razdora lastne stranke in nekateri časniki trdijo, da se je odločil vendarle spremeniti besede § 14. zoper katerega se naj več ugovarja iz ustavnega stališča.

Nemška. — V ponedeljek odtvoril je cesar in kralj Viljem pruski deželni zbor s prestolnim govorom, v katerim izreka nado, da se mir še dalje ohrani, dalje govori: o državnem denarnem gospodarstvu, o povikšanji župnijskih plač, o večjih doneskih države za plačevanje ljudskih učiteljev, ter obeta prodložiti nov načrt zakona o dohodninskem davku, razširjenja železniškega omrežja, obeta razkaz o porabi pomočnih sredstev zoper vlanske spomladanske povodni, ter obeta predložiti zakon, po katerem se vpelje enaka uprava tudi v Poznanskim.

Knez Bismark, ki je prišel v Berolin, oglasil se je tudi v deželnem zboru pri razpravi unanjih zadev, pa ni še hotel govoriti o nemški trgovinski politiki v Afriki.

Francoska. Za 27. dan januarja odločena je volitev v Parizu, za katero Boulanger kandidira. Republikanci zedinili so se vsi na svojega pristaša Jaques-a. Da bi Boulanger ložje zmagal, odložil je v zbornici prav demonstrativno svoj mandat v severnih departementih. Orleanisti glasujejo zanj in v resnici bode ta volitev merilo obestranskih moči.

Stotnik Storms bo prevzel po nekem bruseljskim poročilu vrhovno poveljništvo ekspedicije, katero bo oborožil kardinal Lavigerie.

— **Kralj holandski** je nevarno obolel, tako, da je vlada že ukrenila vse, da se prehod vladarstva zvrši brez nemirov, ministerstvo posvetovalo se je že v vprašanji, ali bi ne kazalo postaviti vladarstvo. Zadnje brzojavno poročilo z včerajšnjega dne pa trdi, da se je kraljevo stanje nekoliko zboljšalo.

XXXIX. izkaz

doneskov za spominek pokojnega dr. Janeza viteza Bleiweisa Trsteniškega.

		znesek	
Prenos iz XXXVIII. izkaza . .	1822	gld. 39	kr.
Gosp. Kolman Fran, trgovec v Ljubljani drugi donesek . . .	25	„ —	„
„ Dolenc Oroslav, svečar i. t. d. v Ljubljani	3	„ —	„
„ Goričnik Fran trgovec v Ljubljani	2	„ —	„
„ Kajzelj Peregrin trgovec v Ljubljani	1	„ —	„
„ Souvan Fran Ksaver veletržec v Ljubljani	25	„ —	„
„ Souvan Ferdo veletržec v Ljubljani	25	„ —	„
„ Povše Franjo vodja kmetijski šoli, grajščak i. t. d. . .	10	„ —	„
„ Pirc Gustav tajnik kmetijske družbe in popotni učitelj .	5	„ —	„
skup . .	1918	gld. 39	kr.

V Ljubljani dné 11. januarija 1889.

Luka Robič,
blagajnik.

Žitna cena

v Ljubljani 19. decembra 1888.

Hektoliter: pšenice domače 5 gold. 85 kr. — banaške 7 gold. 32 kr. — turšice 5 gold. 70 kr. — soršice 5 gold 75 kr. — rži 5 gold. 30 kr. — ječmena 4 gold. 39 kr. — vsa 4 gold. — kr. — ajde 4 gold. 22 kr. — ovsa 2 gold. 44 kr. — Krompir 2 gold. 50 kr. 100 kilogramov.

V Kranji 12. novembra.

Hektoliter: Pšenica 6 gold. 18 kr. — Rrž 4 gold. 55 kr. — Oves 2 gold. 60 kr. — Turšica 4 gold. 54 kr. — Ječmen 1 gold. 22 kr. — Ajda 4 gold. 22 kr. — Slama 100 kilogr. 1 gold. 60 kr. — Seno 2 gold. — kr. — Špeh 1 kilogr 44 kr.

Odgovorni urednik: Gustav Pirc. — Tisk in založba: J. Blasnikovi nasledniki.